

Írni a sorok között

Leginkább talán bűvópatak vizéhez hasonlíthatjuk a romániai s ezen belül a romániai magyar szociológia második világháború utáni történetét: tiltották ugyan, de előbb-utóbb a felszínre került, s visszanyerte létjogosultságát.

Limitele supravietuirii – sociologia maghiară din Transilvania după 1945 (A túlélés határai – az erdélyi magyar szociológia 1945 után) címmel jelent meg **dr. Székedi Levente** szociológusnak, a Partiumi Keresztény Egyetem (PKE) adjunktusának román nyelvű könyve a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézet (NKI) gondozásában. A kötet nagyváradi bemutatóját július elején tartották a PKE-n. Itt **dr. Plainer Zsuzsa**, az NKI kutatója és a PKE oktatója méltatta a könyvet és beszélgetett a szerzővel, a Kolozsváron megtartandó, román nyelvű bemutatón pedig dr. Marius Lazăr, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem docense lesz a szerző beszélgetőtársa.

A kötetről dr. Székedi Leventével a bemutató előtt beszélgettünk, így megtudtuk például, hogy a könyv egy húszéves, az 1960-as évek közepéig tartó időszakot mutat be. E periódus legkíméletlenebb része az 1950-es évek közepéig tartó kemény sztálinizmus ideje volt, amikor sokáig le sem lehetett írni a „szociológia” szót, és csak „a sorok között” lehetett használni a szociológia módszertanát. Több olyan kutatásról tudni – mondta dr. Székedi Levente –, amely valójában szociológiai kutatás volt, de

másként kellett bemutatni, például gazdasági monográfiaként. A kutatásban az 1960-as évek végéig sikerült eljutnia, a szociológia akkor, ha korlátozottan is, de visszakapta létjogosultságát, megalakultak a kutatóintézetek, létrejöttek a szociológiai szakok – először Bukarestben, majd a többi egyetemen is. Az akkor kezdődő picit plurálisabb szakasz lenne kutatásának a következő fázisa, mondta az adjunktus. Azután a kemény diktatúra jött, ami a szociológia teljes kiszorításához vezetett.

Arra is kíváncsiak voltunk, miért román nyelven íródott meg az erdélyi magyar szociológia túlélését taglaló könyv, s várható-e, hogy magyarul is megjelenik. Dr. Székedi Levente elsősorban megköszönte a témát vezetőtanárának, dr. Rostás Zoltánnak, a Bukaresti Egyetem Szociológia Doktori Iskolája professzorának, akinél a kutatását végezte 2012–2016 között, s elmondta, hogy a könyv a román közönségnek is szól: „Olyan területet mutat be a romániai magyar tudomány életéből, amelyről a románok a mai napig viszonylag keveset tudnak. (...) Nem érzik azt, hogy a romániai magyar társadalomkutatás mennyire a romániai társadalomkutatás része is, nemcsak a magyar társadalomkutatásé.” Szándéka szerint a kötet a román és a magyar tudományosság közötti átjárást is szeretne volna segíteni, és emlékeztetni a társadalomkutatókat arra, hogy milyen sok együttműködés volt a román és a magyar szociológusok között a két világháború között, de még a kommunizmus idején is. Ez a fajta átjárás most nincs annyira jelen, bár ennek elsősorban nem etnikai oka van, inkább az, hogy a kortárs román szociológia erőteljesen globalizált és internacionalista, ezért a kutatók közötti együttműködés sem olyan erős; az erdélyi vagy romániai magyar szociológiát ellenben inkább regionalizáltak nevezné, mert nagyon erősek a magyar kapcsolatok. „Sajnálatos az átjárás csökkenése, mert úgy érzem, nagyon sokat tanulhatnánk egymástól – vélte dr. Székedi Levente. – A romániai magyar szociológia azzal adhat többletet, hogy olyan területen van jelen, ami érdekes és izgalmas etnikai ütközőzóna, ahol közös tudományos projektek maradtak fenn

Dr. Székedi Levente és dr. Plainer Zsuzsa

(folytatás a következő oldalon)

Írni a sorok között

(folytatás az előző oldalról)

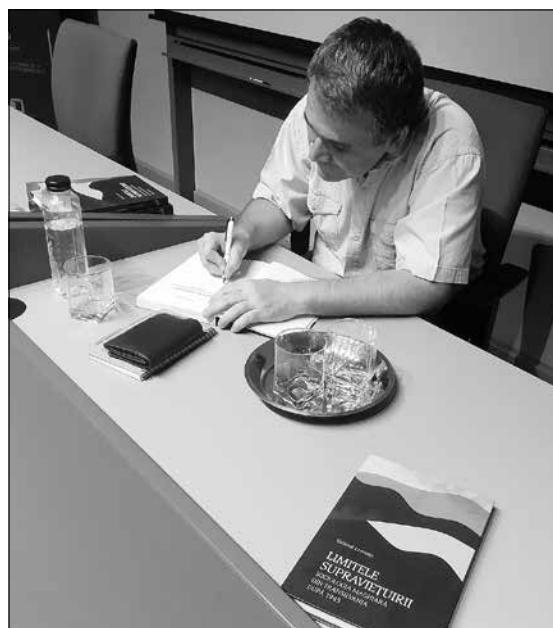
➤ nagyon gyakran ellenséges politikai és geopolitikai világban, ebből pedig tanulhatunk nemcsak szociológusként, hanem transzilvanista értelmiségiként is.”

A forrásanyagok legtöbbje magyar nyelvű, a könyv egyes részei pedig már elkészültek magyarul, viszont vannak román nyelvű források is, s azokat magyarra kell fordítani. Dr. Székedi Levente elárulta, az elkészült román kötet lefordítása helyett maga szeretné megírni a könyvet magyar nyelven is, és reméli, lesz ideje rá.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy inkább szakmabeli vagy inkább laikus olvasóknak ajánlja a kötetet. Mint megtudtuk, az alapvetően kvalitatív (minőségi) módszertannak készült kiadványt mindkét kategória megérti, ha rászánja az időt. S különösen megértik azok, akik abban az időben nőttek fel, és tudják, mit jelentett „a sorok között írni”, tette hozzá a szerző. Van benne társadalomtörténet, mikroszociológia, oral history. „Úgy érzem, azt a projektet, amit Rostás Zoltán vezet a Gusti-iskoláról és a kapcsolatairól, érdemes lenne tágabb formában és jól szervezeten kiterjeszteni a romániai magyar társadalomkutatásra is úgy, hogy komoly társadalom- és tudománytörténeti munkákat írjunk. Itt nem a történelmi lajstromozásról van szó, hanem a korszak szociológiai újraértelmezéséről is” – mondta dr. Székedi Levente. A kötet egyébként az NKI honlapján rendelhető meg.

A bemutató során sok szó esett a már említett Gusti-iskoláról. Dimitrie Gusti szociológus, etnográfus volt, őt tartják a román szociológia megteremtőjének. Az ő falukutatói iskolájának követője volt például Venczel Jó-

Dedikálással zárult a könyvbemutató

zsef jogász, a Bolyai Egyetem tanára, akit pályája során többször letartóztattak, és aki Márton Áron püspök cellatársa is volt; a börtön után kottamásolást is vállalt, végül kutatóként visszatérhetett az egyetemre, több publikációja a *Korunkban* jelent meg. Gáll Ernő és a *Korunk* szerepére is kitért a beszélgetés, és szó esett Ion Aluásról is, aki többek között a Babeş-Bolyai egyetem szociológiai tanszékének egyik létrehozója volt 1989 után. A sorok közötti írásra is került példa: amint Székedi Levente elmondta, volt olyan forrásanyaga, aminek gyakorlatilag a Sztálin-idézetek közötti részét olvasva derült ki, miről is beszél a szerző, és például a gazdasági tárgyú írások nagyon sok esetben szociológiai módszertant használtak akkor is, ha magát a tudományágot említeni sem lehetett.

Fried Noémi Lujza

Jelenlegi és volt egyetemi hallgatók is eljöttek

